

EESTI TEADUSTE AKADEEMIA
ESTONIAN ACADEMY OF SCIENCES
ENERGEETIKANÕUKOGU

KOOSOLEKU PROTOKOLL nr 3/2014 (47)

Tallinn

Algus kell 15.00, lõpp kell 17.50

15. september 2014

Juhatas Arvi Hamburg
Protokollis Siiri Jakobson

Koosolekust võtsid osa nõukogu liikmed: Arvi Hamburg, Tiit Kallaste, Lembit Krumm, Enn Lust, Leo Mõtus, Leevi Mölder, Arvo Ots, Ülo Rudi, Andres Siirde, Mati Valdma, Mihkel Veiderma

Puudusid: Anto Raukas, Ingo Valgma, Andres Öpik

Külalised: Kaupo Heinma (KKM osakonnajuhataja), Aire Rihe (KKM nõunik), Valdur Lahtvee (SEI vanemekspert, programmijuht), Lili Kirikal (Ernst & Young Baltic AS), Rein Perens (Eesti Geoloogiakeskuse hüdrokeoloogia osakonna nõunik), Enno Reinsalu (TTÜ emeriitprofessor), Rein Voog (Eesti Mäetööstuse Ettevõtete Liidu juhatuse esimees), Priit Rohumaa (VKG Grupp, juhatuse esimees), Marti Hääl (Alexela Energia AS juhatuse esimees), Jaanus Arukaevu (EE juhatuse nõunik), akadeemik Tarmo Soomere, Johann-Gustav Lend (TTÜ elektroenergeetika magistrant)

Teema: Põlevkivitööstuse maksustamine

Päevakord:

1. KKM saaste- ja keskkonnatasude tõstmise ideoloogia ja eesmärk. *Aire Rihe*
2. Uuringu Keskkonnatasude mõjuanalüüs refereering. *Valdur Lahtvee*
3. Põlevkivitööstuse panus Eesti majandusse välis- (CO₂ ja õli hind) ja sisetegurite (maksusüsteem) muutustel. *Lili Kirikal*
4. Kaevandusvee formeerumine ja põlevkivi kaevandamise mõju põhjaveele. *Rein Perens*

Keskkonnamõju ja -tasude analüüside koostajad ning Keskkonnaministeeriumi esindaja tutvustasid Energeetikanõukogule oma eesmärgid ning analüüsi tulemusi. Rahvusvahelise konsultatsioonifirma Ernst & Young Baltic esindaja tutvustas põlevkivitööstuse arengutsenaariumite majandusliku mõju analüüsi tulemusi.

Nõukogu liikmed esitasid rohkesti täpsustavaid küsimusi. Sõna võtsid kutsutud külalised Priit Rohumaa, Marti Hääl, Jaanus Arukaevu ja Rein Voog. Nende ühine sõnum oli, et keskkonnamaksude järjekindla suurendamise poliitika halvab põlevkivienergeetika sektori arengu. Eesti vajab nii põlevkivi kui ka teiste maavarade osas hoopis pikaajalisemaid igati läbitöötatud strateegiaid (2030+). Keskkonnaministeeriumi seisukohta motiveeris Kaupo Heinma.

Põlevkivitööstuse esindajate selgitusel tuleb praegusest põlevkivi kasutatavast tööstusest 75% uuendada järgmise 10 aasta jooksul. Investeeringute kogumaht võib ulatuda 3–5 miljardi euroni, seda nii karmistuvate keskkonnanõuete täitmiseks, vedelkütuse uute tootmisvõimsuste rajamiseks ja elektri tootmise jätkusuutlikkuse tagamiseks. Ebakindlus keskkonnapoliitikas, ressursi- ja keskkonnatasude planeeritav tõstmine muudab põlevkivienergeetika investimisprojektid vähetõenäolisteks. Kõrge riskiastme tõttu nendest loobutakse, riik põlevkivi omanikuna teenib prognoositust mitte ainult vähem tulu, vaid halvemal juhul võib see tuluallikas ja sellega seotud töökohad valdavalt kaduda. Eesti energeetiline julgeolek halveneb, sattume suuremasse sõltuvusse naaberriikidest.

Energeetikanõukogu seisukoht põlevkivitööstuse ressursi- ja saastetasudest:

1. Eesti riigil peab olema põlevkivi ressursi kasutamise ja väärimise strateegia, mis võtaks arvesse riigi energiaallikate vajadust ja energiajulgeolekut, Euroopa Liidu energia- ja keskkonnapoliitikat, energiakandjate maailmaturu hindade muutusi, tehnoloogiate arendusi, sh põlevkivi kaevandamise ja töötlemise tehnoloogiat. See võimaldaks põlevkivi kasutamist kavandada pikemaajalises strateegilises kontekstis, mitte ühekülgset lähtudes ajahetke ambitsioonidest ja huvidest.
2. Maailmas muutunud julgeolekuolukorda arvestades on põlevkivienergeetikatööstusele kavandatud keskkonnatasude järjekindel tõstmine lühinägelik, selle tulemusena pidurdavad investeeringud tööstusesse, halveneb konkurentsivõime, suureneb sõltuvus ja süveneb elektri tootmise defitsiit regionis.
3. Riigi poolt tellitud analüüsides on uuritud vaid keskkonnatasude tõstmise lühiajalist (2016–2020. a) mõju. Uuringud ei näita nende otsuste mõju peale 2020. a. Teades põlevkivitööstusesse tehtavate investeeringute ettevalmistamise pikka perioodi (kuni 5 aastat), ei ole õige koostada mõjude hinnangut vaid lühiajaliseks perioodiks. Kuigi konsultatsioonide käigus on Keskkonnaministeerium otsustanud pikendada keskkonnatasude kehtivuse perioodi 10 aastale, ei ole sellel perioodil kaasnevaid mõjusid hinnatud.
4. Ressursi- ja keskkonnatasusid tuleb käsitleda ühe osana terviklikus maksupoliitikas, maksimeerides tööstusharu poolt toodetud riigi pikaajalist tulu.
5. Keskkonnapoliitika meetmeid peab käsitlema komplekselt (sh keskkonnamõju piirmäärad ja keskkonnatasud), sellekohane taustamaterjal ja põhjendatud seisukohad puuduvad.

6. Otstarbekas on kehtestada pikaajalised keskkonnanormid, mis annavad signaali keskkonnamõju vähendavate investeeringute käivitamiseks.
7. Riigi tellitud mõjuhinnangute lähteülesannetes pole soovitud vastuseid peamistele küsimustele:
  - Milline on tööstuse tekitatud keskkonnakahju, mis tuleb igal juhul kompenseerida?
  - Milliste sise- ja välistegurite piirväärtustel on ettevõtjal võimalik investeerida tööstuse jätkusuutliku arengu tagamiseks?
8. Põlevkivitööstuse poolt põhjustatud keskkonna nn "väliskulu" (riigi kanda jääva keskkonnakahju) suuruse kohta ei ole tehtud vajalikke uuringuid. Eesti Geoloogiakeskuse ettekande materjalidest selgub, et põlevkivitööstuse poolt põhjaveele avaldatav mõju ei saa olla kaevandustest väljapumbatava vee erikasutusõiguse tasumäära hüppelise tõstmise argumendiks. Suurimate keskkonnamõjude kohta tuleb koostada põhjalik väliskulude analüüs. Ilma sisulisi uuringuid tegemata ei ole õige keskkonnatasude meelevaldne tõstmine.
9. Põlevkivi majanduslikku väärtust ei saa ette määrata, see sõltub vedelkütuste ja elektri turuhinnast, kliimapoliitika rakendusest (CO₂ hinnast) ning riigi kehtestatud maksudest. Eesti riik kui põlevkivi ressursi omanik peaks keskkonnatasud siduma nafta ning elektri turuhindadega, jagades töötajatega hindade tõusudest-langustest tekkivaid võite ja kaotusi.
10. Madalama kasumlikkusega elektri tootmise ennakmaksustamine süvendab elektritootmise defitsiiti piirkonnas ja ei taga riigile oma ressursside kasutamisel õiglase tulu teenimist.

Kõrvutades riigi eesmäärke, tehtud uuringute järeldusi ja toetudes nõukogu liikmete teadmistele Eesti Teaduste Akadeemia Energeetikanõukogu otsustas:

Teha Vabariigi Valitsusele ettepanek mitte kehtestada uusi keskkonnatasude määrasid enne, kui keskkonnatasude pikaajaline mõju analüüs on tõestanud, et uute määrade rakendamine ei halvenda Eesti põlevkivitööstuse jätkusuutlikkust ega Eesti riigi energiajulgeolekut.

Nõukogu esimees

Arvi Hamburg

Protokollija

Siiri Jakobson